

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/18/2020
Identifikačné číslo spisu: 5019200186
Dátum vydania rozhodnutia: 25.11.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Judita Kokolevská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:5019200186.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Judity Kokolevskej a členiek senátu JUDr. Viery Nevedelovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu REPRUF, s.r.o., so sídlom Palárikova 76, 022 01 Čadca, právne zast. JUDr. Ing. Zuzanou Kvakovou, advokátkou, so sídlom J. M. Geromettu 146/1, 010 01 Žilina, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8-10, 813 63 Bratislava, za účasti ďalšieho účastníka konania: V. V. W., nar. XX.XX.XXXX, bytom T. X/X, XX-XXX B. Y., W. T., právne zast. JUDr. Ing. Zuzanou Kvakovou, advokátkou, so sídlom J. M. Geromettu 146/1, 010 01 Žilina, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 12878-5/2019-BA zo dňa 11.02.2019, o kasačnej sťažnosti žalobcu a ďalšieho účastníka konania proti rozsudku Krajského súdu v Žiline sp.zn. 25Sa/10/2019 zo dňa 26.09.2019, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť ďalšieho účastníka konania o d m i e t a.

Ďalšiemu účastníkovi konania sa náhrada trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline sp.zn. 25Sa/10/2019 zo dňa 26.09.2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Žiline rozsudkom sp.zn. 25Sa/10/2019 zo dňa 26.09.2019, zamietol žalobu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 12878-5/2019-BA zo dňa 11.02.2019 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“), ktorým žalovaná potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Čadca č. 45835-1/2013-CA zo dňa 30. septembra 2013 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“). Prvostupňovým rozhodnutím pobočka Čadca rozhodla, že ďalšiemu účastníkovi konania ako zamestnancovi nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti ako zamestnancovi zamestnávateľa REPRUF, s.r.o. od 26. januára 2012 do 31. októbra 2012, podľa slovenskej legislatívy. Správny orgán I. stupňa odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že na základe výsledkov kontroly u zamestnávateľa - žalobcu (ktorá bola vykonaná v období od 26.02.2013 do 06.03.2013) nebolo preukázané, že p. V. V. W. reálne vykonáva činnosť ako zamestnankyňa na území Slovenskej republiky, a preto nemôže podliehať slovenským právnym

predpisom sociálneho zabezpečenia. Správny orgán I. stupňa v odôvodnení rozhodnutia poukázal na príslušné ustanovenia zákona o sociálnom poistení, ako i na nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 988/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „základné nariadenie“) a vykonávacie nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo dňa 16.09.2009 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“).

2. Zamietnutie žaloby krajský súd odôvodnil tým, že na zamestnanca žalobcu, ktorý je občanom Poľskej republiky, vykonáva SZČO v tejto krajine bydliska a zároveň uzatvoril so žalobcom pracovnú zmluvu ako zamestnanec, sa vzťahujú v oblasti sociálneho zabezpečenia vyššie citované nariadenia Európskeho parlamentu a Rady. Uvedená skutočnosť je medzi účastníkmi konania nesporná.

3. Z administratívneho spisu vyplýva, že za účelom preukázania skutočného výkonu činnosti na území SR vykonal prvostupňový správny orgán kontrolu v období od 4. januára 2012 do 26. februára 2013. V čase vykonanej kontroly sa v registrovanom sídle spoločnosti žalobcu nenachádzal žiadny zo zamestnancov žalobcu. Dňa 13. marca 2013 vykonal kontrolu u žalobcu aj Inšpektorát práce Žilina, avšak ani v tento deň sa inšpektor práce nestretol so žiadnymi zamestnancami žalobcu. V konaní nebolo preukázané, čo vyplýva aj z administratívneho spisu žalovanej, že by ďalšia účastníčka konania ako zamestnankyňa žalobcu reálne vykonávala činnosti zamestnanca, ktorého sídlo je na území SR.

4. Krajský súd zastával názor, že pokiaľ žalobca namieta, že žalovaná ako i prvoinštančný orgán nemali oprávnenie rozhodnúť o nevzniknutí povinného poistenia ďalšej účastníčky konania ako zamestnankyne žalobcu, je nutné poukázať na list poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia ZUS (ďalej len „ZUS“), ktoré bolo žalovanej doručené dňa 10. júla 2015. Z tohto listu vyplýva, že ZUS určila, že zamestnanec žalobcu podlieha od 26. januára 2012 do 31. októbra 2012 právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Poľskej republiky. Zanikla teda sporná situácia pri určovaní uplatniteľných právnych predpisov na zamestnankyňu žalobcu a táto bola zamenená definitívnym určením poľského zákonodarstva.

5. Vzhľadom na uvedené závery o určení uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k ďalšej účastníčke konania (zamestnankyni žalobcu) správny súd konštatoval správnosť preskúmaného rozhodnutia, teda že zamestnankyni žalobcu nevzniklo povinné poistenie na území Slovenskej republiky. Vo vzťahu k oprávnenosti žalovanej vydať rozhodnutie o tom, že zamestnankyni žalobcu nevzniklo povinné sociálne poistenie na území Slovenskej republiky je potrebné poukázať na ustanovenia § 20 ods. 1, § 172 ods. 5 a § 184 ods. 8 zákona o sociálnom poistení, v zmysle ktorých je žalovaná oprávnená v sporných nedávkových konaniach okrem iného rozhodnúť aj o vzniku povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti vedľajšej účastníčky ako zamestnankyne žalobcu potom, čo bola prostredníctvom príslušného formulára zaregistrovaná v Registri poistencov žalovanej.

6. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podali kasačnú sťažnosť žalobca a ďalší účastník konania, t.j. zamestnankyňa (ďalej len „sťažovatelia“). Sťažovatelia namietali oprávnenie správneho orgánu I. stupňa ako aj žalovanej vydať preskúmané rozhodnutie, nakoľko toto nie je v ich zákonnej kompetencii vzhľadom na skutkové okolnosti prípadu. Sťažovatelia majú za to, že uplatniteľná legislatíva môže byť určená iba inštitúciou členského štátu bydliska osoby, t.j. na určenie uplatniteľnej legislatívy je príslušná iba ZUS. Ďalej sťažovatelia namietajú skutočnosť, že krajský súd sa nezaoberal tým, či prebehla komunikácia medzi Sociálnou poisťovňou a ZUS, pričom sťažovatelia majú za to, že preskúmané rozhodnutie je predčasné, zistenie skutkového stavu je v rozpore s obsahom administratívneho spisu, pričom tento je neúplný, a to s ohľadom na dohodu podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia. Sťažovatelia poukázali na záver uznesenia veľkého senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu SR sp.zn. 1Vs/1/2018 v zmysle ktorého definitívne určenie uplatniteľnej legislatívy iného členského štátu EÚ od určitého dátumu podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia alebo vzájomnou dohodou čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia vylučuje právomoc Sociálnej poisťovne ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p/ základného nariadenia na rozhodovanie o uplatniteľnej legislatíve. Zároveň veľký senát prijal záver, že dohoda podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia musí byť určitá, čo do

obsahu ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a súčasne musí byť zachytená v akomkoľvek formáte a založená do spisu. Na základe horeuvedených skutočností sťažovatelia navrhujú, aby kasačný súd zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

7. Vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti žalovaná uviedla, že súhlasí s rozsudkom krajského súdu, a preto žiada, aby kasačný súd potvrdil rozsudok krajského súdu. Vo svojom vyjadrení žalovaná poukázala na skutočnosť, že dialóg medzi ZUS a Sociálnou poisťovňou neprebehol, pretože počas procesu určenia uplatniteľnej legislatívy neexistovali protichodné stanoviská medzi inštitúciami sociálneho zabezpečenia. V súvislosti s uznesením veľkého senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu SR sp.zn. 1Vs/1/2018 žalovaná poznamenala, že žalovaná nerozhodovala o uplatniteľnej legislatíve ako to tvrdia sťažovatelia, ale vydala rozhodnutie o zániku sociálneho poistenia zamestnanca na základe určenia poľskej legislatívy. Záverom žalovaná dodala, že zamestnanec žalobcu si nemôže zvoliť systém sociálneho zabezpečenia tej krajiny, kde je to pre jeho podnikanie ekonomicky výhodnejšie, ale má povinnosť prihlásiť sa do systému sociálneho poistenia toho štátu, ktorému v zmysle koordinačných nariadení podlieha.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd príslušný podľa § 438 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) rozhodovať o kasačnej sťažnosti, preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a dospel k záveru, že je potrebné kasačnú sťažnosť ďalšieho účastníka konania odmietnuť a rozsudok krajského súdu zrušiť.

9. V súvislosti s kasačnou sťažnosťou ďalšieho účastníka konania - zamestnanca, kasačný súd poukazuje na § 178 ods. 1 SSP, na základe ktorého žalobcom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá o sebe tvrdí, že ako účastník administratívneho konania bola rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo opatrením orgánu verejnej správy ukrátená na svojich právach alebo právom chránených záujmoch.

10. Podľa § 7 písm. a/ SSP správne súdy nepreskúmajú právoplatné rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy, ak účastník konania pred ich právoplatnosťou nevyčerpal všetky riadne opravné prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis; povinnosť vyčerpať všetky riadne opravné prostriedky sa nevzťahuje na prokurátora a zainteresovanú verejnosť, ak táto nebola na podanie riadneho opravného prostriedku oprávnená.

11. Z administratívneho spisu vyplýva, že rozhodnutie správneho orgánu I. stupňa bolo doručené nie len zamestnávateľovi, ale aj zamestnancovi. Podľa poučenia účastníci správneho konania boli oprávnení podať odvolanie proti rozhodnutiu správneho orgánu I. stupňa v lehote do 30 dní odo dňa jeho doručenia. Odvolanie podal iba zamestnávateľ, t.j. žalobca. Z tejto skutočnosti, ako aj z § 7 písm. a/ SSP vyplýva, že iba zamestnávateľ - žalobca vyčerpal všetky riadne opravné prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis, teda iba on bol oprávnený podať žalobu proti preskúmanému rozhodnutiu.

12. Jediným prípadom, kedy nemožno od žalobcu požadovať vyčerpanie riadneho opravného prostriedku je stav, keď prvostupňovým orgánom verejnej správy bolo žalobcovi vyhovené a až na základe riadneho opravného prostriedku podaného iným účastníkom administratívneho konania bolo druhostupňovým orgánom rozhodnuté inak. Z administratívneho konania vyplýva, že zamestnanec a zamestnávateľ nemali protichodné záujmy, teda zamestnanec by mohol podať žalobu proti preskúmanému rozhodnutiu iba v prípade, ak by podal odvolanie proti rozhodnutiu správneho orgánu I. stupňa. Zo skutočnosti, že zamestnanec nepodal odvolanie a následne žalobu proti rozhodnutiu správneho orgánu I. stupňa/preskúmanému rozhodnutiu je možné vyvodiť jednoznačný prejav vôle zamestnanca nevyužívať zákonom daných procesných prostriedkov obrany proti rozhodnutiam správnych orgánov a nepokračovať v pozícii žalobcu v súdnom konaní.

13. Podľa § 99 písm. f/ SSP správny súd konanie uznesením zastaví, ak žalobca nevyčerpal pred podaním žaloby postupy ustanovené týmto zákonom pri jednotlivých typoch konania.

14. Z § 99 písm. f/ SSP vyplýva, že v prípade, ak by ďalší účastník konania - zamestnanec podal žalobu

proti preskúmanému rozhodnutiu/rozhodnutiu správneho orgánu I. stupňa, krajský súd by bol povinný zastaviť konanie.

15. Podľa § 488 SSP účastníkom konania o kasačnej sťažnosti je ten, kto podal kasačnú sťažnosť a tí, ktorí boli účastníkmi konania pred krajským súdom, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie.

16. Podľa právnej teórie, správne súdnictvo je založené na kasačnom princípe, ktorý je zárukou, že správny súd nenahrádza svojou činnosťou rozhodovaciu právomoc orgánov verejnej správy. Z tohto dôvodu je dôležité, aby „poškodený účastník“ správneho konania využíval opravné prostriedky v rámci správneho konania a len následne podal žalobu, resp. mimoriadny opravný prostriedok - kasačnú sťažnosť. Na základe tejto skutočnosti Najvyšší súd SR zastáva názor, že nie je možné, aby ďalší účastník konania, ktorý nepodal ani odvolanie proti rozhodnutiu správneho orgánu I. stupňa, ani žalobu proti rozhodnutiu odvolacieho správneho orgánu, podal kasačnú sťažnosť. Takáto osoba síce môže mať postavenie ďalšieho účastníka kasačného konania, avšak nemá aktívnu vecnú legitimáciu na podanie kasačnej sťažnosti. Táto skutočnosť môže byť potvrdená aj § 439 ods. 3 písm. a/ SSP, v zmysle ktorého kasačná sťažnosť nie je prípustná, ak sa opiera o dôvody, ktoré sťažovateľ neuplatnil v konaní pred krajským súdom, v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie, hoci tak urobiť mohol. Z dôvodu, že ďalší účastník konania - zamestnanec nepodal žalobu, každá skutočnosť uvedená z jeho strany v kasačnej sťažnosti môže byť považovaná za skutočnosť prv neuvedená, čo je v kasačnom konaní neprípustné.

17. Z vyššie uvedených dôvodov kasačný súd odmietol kasačnú sťažnosť ďalšieho účastníka konania - zamestnanca (§ 459 písm. b/ SSP).

18. Čo sa týka trov konania v časti kasačnej sťažnosti ďalšieho účastníka konania, o trovách kasačného konania v tejto časti rozhodol kasačný súd podľa § 467 v spojení s § 170 písm. a/ SSP, t.j. ďalšiemu účastníkovi konania sa náhrada trov odvolacieho konania nepriznáva.

19. Čo sa týka kasačnej sťažnosti žalobcu - zamestnávateľa, kasačný súd pripomína, že správne súdnictvo nie je založené na princípe verejnej žaloby, ktorý umožňuje komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. I keď aktívna žalobná legitimácia nemá formálne povahu procesnej podmienky konania, správny súd je povinný ju skúmať počas celého konania. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potencióálne možné. Samotné postavenie účastníka správneho konania k naplneniu podmienky ukrátenia práv žalobcu nevedie.

20. V tejto súvislosti kasačný súd poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp.zn.: 3Sžr/2/2014, v ktorom najvyšší súd uviedol, že: „Súd v každej konkrétnej veci posudzuje, či žalobca spĺňa zákonom stanovené podmienky procesnej aktívnej legitimácie na podanie žaloby v správnom súdnictve. Žalobná legitimácia v zmysle § 247 ods. 1 a § 250 ods. 2 OSP musí byť daná pre všetky prípady, kedy je dotknutá právna sféra žalobcu. S prihliadnutím na účel súdneho prieskumu administratívnych rozhodnutí, táto podmienka musí byť splnená v priebehu celého konania...“

21. So zreteľom na ustanovenie § 178 ods. 1 SSP treba považovať za náležitosť žaloby aj konkrétne tvrdenie žalobcu o tom, že bol ukrátený na svojich právach nezákonným rozhodnutím správneho orgánu, pričom musí ísť o subjektívne práva vyplývajúce z právneho predpisu. Len tak môže súd posúdiť otázku aktívnej legitimácie žalobcu.

22. Krajský súd otázku aktívnej legitimácie žalobcu neposúdil správne, ak nevzal do úvahy, že žalobcom môže byť len osoba, ktorá tvrdí ukrátenie svojich práv alebo právnych záujmov preskúmaným rozhodnutím alebo tvrdí aspoň potenciálnu možnosť ich ukrátenia. Napriek skutočnosti, že žalovaná túto skutočnosť nenamietala v rámci konania pred krajským súdom, aktívna legitimácia žalobcu je podmienkou, bez splnenia ktorej nie je možné žalobe priznať úspech. Správne súdy prihliadajú na splnenie tejto podmienky počas celého konania. Z tohto dôvodu sa ňou mal krajský súd zaoberať aj bez námietky žalovanej.

23. Kasačný súd v rámci konania o kasačnej sťažnosti dospel k záveru, že z podanej žaloby nie je zrejmé, v čom spočíva ukrátenie práv žalobcu ako zamestnávateľa. Žalobca síce v podanej žalobe uvádza, že sa cíti byť ukrátený na svojich právach nezákonným postupom a rozhodnutím žalovanej a domáha sa ochrany svojich subjektívnych práv, ktoré však následne žiadnym spôsobom nešpecifikuje.

24. Z vyššie uvedených dôvodov kasačný súd zrušil rozsudok krajského súdu podľa § 462 ods. 1 SSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. V ďalšom konaní bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa s aktívnou legitimáciou žalobcu a vo veci znovu rozhodnúť. Zároveň je krajský súd viazaný právnym názorom vyjadreným v tomto rozhodnutí (§ 469 SSP).

25. V novom rozhodnutí krajský súd rozhodne aj o nároku na náhradu trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SSP).

26. Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.